

Aldergrense til besvær?

De første pensjonsordningene som ga egenpensjon skriver seg fra 1873. Bakgrunnen for opprettelsen av ordningene var ønsket om å innføre aldersgrenser. Alternativet var at embets- og tjenestemenn fortsatte i tjenesten livet ut og det ønsket ikke myndighetene.

Den alminnelige aldersgrensen i Norge er i dag 70 år og tannlegene i den offentlige tannhelsetjenesten har i dag en aldersgrense på 65 år. 85-årsregelen er en regel om at dersom summen av tjenestetid og alder er 85 år eller høyere kan man gå av med full pensjon inntil 3 år før aldersgrensen, altså allerede ved 62 år.

Tannlegens aldersgrense i offentlig sektor er begrunnet i et yrke som er særlig utsatt for belastninger og i at den ansatte normalt ikke makter å skjøtte sitt arbeid forsvarlig frem til fylte 70 år. Det vises til særskilte fysiske eller psykiske krav til arbeidstakeren som normalt blir svekket med alderen. Det er heller ikke her et ønske om at yrkesutøveren skal fortsette livet ut. Vi ser at tannlegens aldersgrense er begrunnet både med hensyn til tannlegen og av hensyn til pasienten.

Pensjonsreformen settes ut i livet fra årsskiftet og fra da av kan alle gå av med pensjon ved 62 år, dog ikke med full pensjon. Et viktig mål for reformen er å stimulere til lengst mulig yrkesdeltagelse. Befolkningen har fått bedre helse og lever vesentlig lengre i dag enn på den tiden aldersgrensene i arbeidslivet ble etablert. Det er naturlig å tenke seg at også arbeidsevnen er bedret og arbeidslysten endret.

Sekretariatet mottar mange henvendelser vedrørende aldersgrensen. Mange er i den tro at aldersgrensen kun er en rettighet vi innehar til å gå av med pensjon tidligere enn andre og ikke en plikt til å avslutte arbeidsforholdet. Noen er forbauset over at dette regel-

verket ikke strider mot arbeidsmiljølovens regler om aldersdiskriminering og andre kan ikke forstå at dette videreføres trass i pensjonsreformen, en av de største reformene i norsk arbeidsliv siden krigen. Like forbauset er de over at Tannlegeforeningen verner aldersgrensen i så sterk grad som den har gjort frem til nå.

Fremtidig revisjon av aldersgrensene. Innenfor det statlige tariffområdet har ca. 20% av arbeidstakerne særaldersgrense, i kommunalt tariffområde om lag 30% og i helseforetakene ca. 50%, altså om lag halvparten av de ansatte. Med den mangel på arbeidskraft vi i dag har og den fremtidige mangel på personell i nevnte sektorer og da særlig helsesektoren, ser vi fort at en endring vil være ønskelig fra samfunnets side. Og blant annet på bakgrunn av denne situasjonen er et revisjonsarbeide igangsatt.

Få muligheter i dag. Norsk lov gir få rom for forlengelse av yrkeskarrieren i offentlig sektor. Lov om aldersgrenser i offentlig sektor sier at det er slutt ved fylte 70 år eller ved en nærmere bestemt annen aldersgrense ofte kalt særaldersgrense.

Et unntak er det likevel. I lovens § 3 åpnes det for at en ansatt skal kunne fortsette utover den aldersgrensen som gjelder for stillingen. Det er imidlertid opp til den enkelte arbeidsgiver og gjelder kun for en begrenset periode.

Arbeid utover aldersgrensen. En annen mulighet til å arbeide utover aldersgrensen er i henhold til hovedtariffavtalens kapittel 2.4 der arbeidstakere med særaldersgrense under 67 år, og som ikke har opptjent fulle pensjonsrettigheter, får rett til å fortsette i stilling til fylte 67 år dersom vedkommende ønsker det.

Plikt til å fratre stillingen. Alder er som regel ikke gyldig grunn til oppsigelse, men hvis lov eller tariffavtale ikke gir oppsigelsesvern, kan arbeidsgiver kreve at du slutter når du når aldersgrensen. Og aldersgrensen for tannleger i offentlig sektor er 65 år.

Aldersdiskriminering. Arbeidsmiljøloven regulerer ikke de tilfeller der oppsigelse på grunn av alder er foranket i ett annet rettslig grunnlag enn oppnådd pensjonsalder etter folketrygdloven. Annet rettslig grunnlag er her Lov om aldersgrenser og Hovedtariffavtale. Typiske tilfeller forbudet kan tenkes anvendt er der arbeidsavtale, arbeidsreglement og bedriftspensjonsordninger har andre aldersgrenser enn loven.

Hovedtariffavtalen innen KS-området HTA kapittel 6 og kapittel 7 sammen med *lov om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn* gir hjemmel for tannlegens aldersgrense.

Den sentrale bestemmelse i loven er § 2 som lyder som følger:

«Den alminnelige aldersgrense er 70 år. Det kan fastsettes lavere aldersgrense for stillinger hvor:

- Tjenesten medfører uvanlig fysisk eller psykisk belastning på tjenestemennene slik at de normalt ikke makter å skjøtte arbeidet forsvarlig til fylte 70 år.
- Tjenesten stiller spesielle krav til fysiske eller psykiske egenskaper, som normalt blir sterkere svekket før fylte 70 år enn det en forsvarlig utføring av tjenesten tilsier.

De lavere aldersgrenser kan være 68, 65, 63 og 60 år.

Stortinget fastsetter de lavere aldersgrenser når de endrer vilkårene for større grupper eller vedtaket kan ha prinsipiell betydning. Ellers fastsettes aldersgrensene av Kongen eller den han bemyndiger. Vedkommende departement kan imidlertid fastsette

slik lavere aldersgrense inntil endelig avgjerd er tatt.

Den som går inn under denne lov, plikter å fratre ved første månedsskifte etter at aldersgrensen for stillingen er nådd».

Pensjonsalder. Pensjonsalder er ikke det samme som aldersgrense. Pensjonsalder er alderen du tidligst har rett, men ingen plikt, til å ta ut alderspensjon. Alle kan ta ut alderspensjon fra fylte 67 år, (hvis de søker alderspensjon i folketrygden), selv om aldersgrensen er 70 år. Tannlegene kan etter

85-årsregelen ta ut alderspensjon fra 62 år, selv om aldersgrensen er 65 år, men her gjelder altså ingen plikt, selv om vilkårene i 85-årsregelen er oppfylt.

NTFs vern. Mange av våre medlemmer unders over NTS standhaftige vern av særaldersgrensen. Aldersgrensen har vært oppe til politisk behandling en rekke ganger de siste årene. Både på Tariffkonferansen og Lønnspolitisk forum. Resultatet her vært det samme hver gang, det å kunne gå av med full pensjon på en verdig måte ved aldersgrensen eller ved 62 år etter 85-årsre-

gelen er fortsatt meget viktig for medlemmene. Å være tannlege i den offentlige tannhelsetjenesten er ikke blitt lettere med årene heller tvert i mot. Økende tidspress, stadig flere og mer krevende pasientgrupper og økende krav til produksjon har vært med på å øke slitasjen og behovet for å opprettholde aldersgrensen i sin nåværende form.

*John Frammer
Forhandlingssjef, NTF*